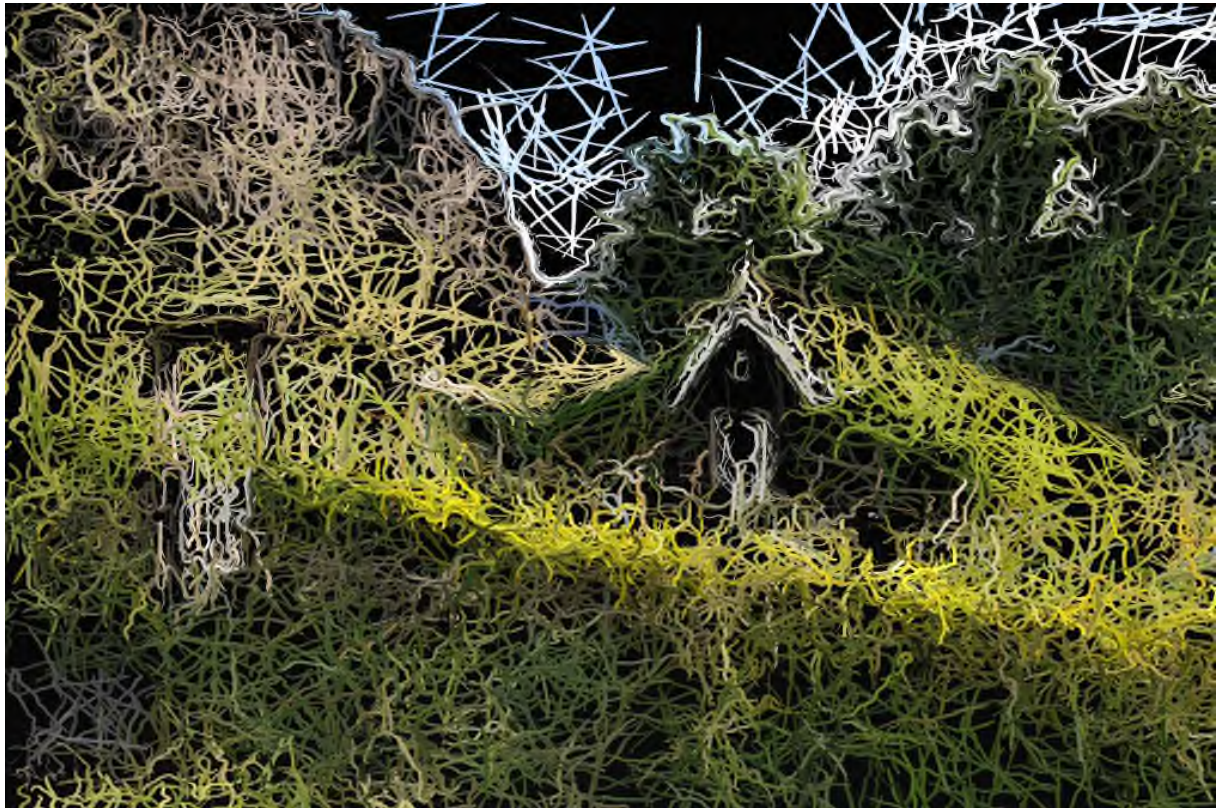

POHÁDKY Z ŘÍŠE TROLLŮ

Příběhy podle lidových pohádek a pověstí upravila a uspořádala Simona Kidlesová

Úvod: Jiří Špaček

Fotografie: Vladimír Černý

Vydala: SW Travel, v. o. s., v roce 2014

E-mail: info@swtravel.cz

Vydání první

© SW Travel, v. o. s., 2014

Trollové jsou tajemné bytosti, které jsou neodmyslitelně spjaty se severskou mytologií. Jsou podobní lidem, ale dosahují rozmanité velikosti. Původně to prý byli obři nebo snad potomci obrů. Od středověku se však v lidových pověstech postupně zmenšovali, takže dnes mezi nimi převažují spíše skřítkové nebo skřeti dosahující nejvýše velikosti člověka.

Trollové žijí podobně jako lidé rodinným životem. Jsou obojího pohlaví a trollové ženského pohlaví nejčastěji vystupují jako čarodějnice, které ovládají řadu podivuhodných a lidem nebezpečných kouzel. Velcí trollové bývají velmi silní, ale často také hloupí. Ti také nejraději lidem škodí. Menší trollové bývají chytřejší a příliš neškodí. Dobráci, kteří by lidem dokonce pomáhali, však mezi trolly zřejmě nejsou. V Norsku ale často zhotovují sošky mírnějších druhů trollů, protože prý podle starých bájí mají přinášet na zem lásku. Jejich miniaturní postavičky se zase staly vyhledávaným turistickým suvenýrem.

Trollové obývají celou Skandinávii a také ostrov Island. Někdy se jim rovněž říká elfové. Nejčastěji žijí v horách nebo ve skalách, schovávají se v šeru jeskyní nebo číhají na lidi ve skrytu balvanů u cest. Velmi často se ukrývají také pod mosty a lávkami přes potoky a bystřiny. Vyhledávají totiž šero nebo přítí, protože přímý dotek slunečních paprsků pro ně znamená smrt.

Obyvatelé evropského Severu trolly plně respektují a snaží se s nimi vycházet po dobrém a na jejich území zachovávat klid pro jejich život. Na Islandu se budovaná silnice vždy uctivě vyhne území, kde odedávna trollové žijí. Ve skandinávských horách, kde cesta nebo silnice musí vést hlubokým údolím mezi vysokými štíty a jinudy vést nemůže, upozorňuje na území obývané trolly dokonce zvláštní, jinde zcela nevidaná dopravní značka.

Nejznámějším takovým místem mezi turisty je norské údolí Isterdalen poblíž obce Rauma, kde byla někdejší obchodní stezka zvaná Trollstigen, tedy „Trollí stezka“, procházející územím trollů a příkře stoupající serpentinovitě od moře až do výše 800 metrů, přestavěna v roce 1936 na silnici a opatřena právě značkou, upozorňující řidiče na nutnost zvýšené ohleduplnosti ke trollům. Místo se proto právem stalo tradiční zastávkou všech zájezdových autokarů.

Největším nebezpečím, které trollům hrozí, je sluneční světlo. Proto se ukrývají výhradně na místech, kde je tma, šero nebo alespoň přitímí, a ze svých příbytků vycházejí jen tehdy, kdy nesvítí

slunce. Pokud totiž na trolla dopadnou ostré sluneční paprsky, zkamení.

Ve Skandinávii i na Islandu je řada míst, kde se podle starých bájí trollové zasažení sluncem proměnili v kamenné sloupy. Taková místa jsou zmiňována i v turistických průvodcích a často navštěvována. Jedno takové místo najdeme třeba u nejjižnější islandské osady Vík, kde stojí v moři u břehu několik skalních věží či prstů. Stará pověst vypráví, že se tady trollové kdysi za časného rána snažili vytáhnout loď z vody. Než však stačili svou práci dokončit, vyšlo na jasné obloze slunce a trollové pod jeho paprsky zkameněli. Dnes se tomu místu česky říká Trollí skály, zatímco Islandčané ho nazývají Reynisdrangar.

Trollové odnepaměti patří neoddelitelně k životu v krajích dalekého evropského Severu a nemohou tedy chybět ani v severských pohádkách a pověstech. Ty příběhy jsou často mnohem drsnější a krutější, než jsme tomu zvyklí u pohádek našich. Je to samozřejmě tím, že tam na Severu je mnohem drsnější a krutější příroda i život tamějších obyvatel.

Tucet pohádkových příběhů z krajů, kde odedávna provázejí lidský život i trollové, najdete v této malé knížce.

POHÁDKY SKANDINÁVSKÉ

Kočka z Dovre

Kdysi žil na severu ve Finnmarce, to je dnes nejsevernější oblast Norska, muž, který chytil velkého bílého medvěda a vypravil se na cestu, aby ho věnoval dánskému králi. A tak se stalo, že přišel na Štědrý den do hor kolem Dovre. Vešel do chalupy, kde žil muž, který se jmenoval Halvor, a požádal zde o přístřeší pro sebe a bílého medvěda.

„Nebesa, ochraňuj nás!“ řekl chalupník. „Dnes v noci nemohu poskytnout přístřeší žádným cizincům. Každý Štědrý den sem přichází mnoho trollů, takže my sami musíme opustit domov a nemáme střechu nad vlastními hlavami.“ „Já myslím, že tady mohu klidně zůstat,“ řekl muž. „Můj medvěd může spát u kamen a pro mě bude stačit přístřešek.“

Chalupník po dlouhém přemlouvání nakonec svolil, že tam muž může zůstat. Potom, co připravili na stůl smetanovou ovesnou kaši, naloženou rybu, klobásy a další dobroty, které patří ke slavnostní vánoční tabuli, rodina opustila domov.

Znenadání se v domě objevili trollové. Někteří byli velcí, jiní malí, někteří měli ocasy a někteří zase ocasy neměli, další měli dlouhé, předlouhé nosy. A jedli, pili a ochutnávali všechno jídlo, které bylo na stole.

Jeden z malých trollů však náhle zachytil pohledem bílého medvěda spícího vedle kamen. Nabodl na vidličku kousek opečené klobásy, přibátolil se k medvědovi, strčil mu ji pod čenich a hlasitě volal: „Chceš klobásu, kočička?“ V ten okamžik bílý medvěd s mohutným bručením vyskočil a celá banda pelášila pryč z domu.

Příští rok byl na Štědrý den odpoledne Halvor v lese a sekal dříví na Vánoce pro očekávanou návštěvu trollů. Zatímco pilně sekal, uslyšel z lesa volající hlas: „Halvoro! Halvoro!“ „Ano,“ odpověděl Halvor. „Ještě je stále u tebe ta velká kočka?“ „Ano, je doma a spí vedle kamen,“ na to Halvor. „A teď má navíc ještě sedm koťat, která jsou mnohem mohutnější a zuřivější než ona!“

„Už nikdy víckrát k tobě nepřijdeme na návštěvu!“ křičel na chalupníka z lesa troll. A od té doby skutečně již nikdy trollové nesnědli Halvorovi štědrovečerní večeři v jeho chalupě v Dovre.

Askelad a stříbrné kachny

Kdysi žil jeden ubohý muž, který měl tři syny. Když zemřel, odešli dva starší synové do světa hledat štěstí, ale nechtěli, aby s nimi šel i ten nejmladší. „Víme, že to bude pro tebe nejlepší!“ řekli. „Všechno, co budeš mít na práci, je sedět u ohně a hrabat se v popelu. „Přijdu pak za vámi sám,“ na to Askelad.

Starší bratři odešli a jejich cesta vedla ke královskému dvoru, kde vstoupili do služby. Jeden jako pomocník podkoního a druhý jako pomocník zahradníka. Askelad za nimi odešel také a vzal si s sebou velkou díži, jedinou věc, kterou jim rodiče zanechali. Starší bratři o ni nejevili zájem, na nošení byla příliš těžká, ale nebyli příliš rádi, že ji tam nechali. Zakrátko přišel také Askelad na královský dvůr a požádal o službu. Řekli mu, že ho nepotřebují. Ale on ještě úslužně dodal, že by snad mohl pomáhat v kuchyni a nosit dřevo a vodu na vaření. Byl rychlý a ochotný pracovat a brzy ho zde všichni měli rádi. Druzí dva bratři ale byli líní a dostávali malý plat a navíc mnoho ran. Když viděli, jak si Askelad dobře vede, začala v nich narůstat zlost a závist.

V hoře naproti královskému dvoru, na druhé straně velkého jezera, žil troll, který měl sedm stříbrných kachen. Kachny plavaly po jezeře a vyhřívaly se, takže je bylo z královského dvora dobře vidět. Král si často přál, aby byly jeho. Jednoho dne řekli dva starší bratři čeledínovi: „Náš mladší bratr, jak sám řekl, by velmi rád získal pro krále sedm trollových stříbrných kachen.“ Jak očekávali, čeledín neztrácel ani chvíli a běžel s touto novinou rovnou ke králi.

Když to král uslyšel, nechal si Askelada zavolat a řekl mu: „Tví bratři mi řekli, že si přeješ pro mě získat sedm stříbrných kachen. Běž a co nejdříve mi je přines.“ „Nikdy jsem o ničem takovém nemluvil,“ odpověděl chlapec. Ale král trval na svém. „Ty jsi jednou řekl, že to uděláš,“ pokračoval král, „a já tě беру za slovo, můj chlapče.“ „Dobrá,“ odvětil hoch, „když jinak nedáte, tak mi, prosím, dejte čtvrt libry žita a čtvrt libry pšenice a já je zkusím získat.“ Vzal žito a pšenici a dal je do díže, kterou si přinesl, a v ní také vesloval přes jezero. Když dosáhl druhé strany, vyšel na břeh, procházel se po něm a trousil zrna. Nakonec se mu podařilo díky návnadě dostat kachny do díže a pak co nejrychleji plul zpět ke králi. Když byl uprostřed jezera, vyšel z hory ven troll a uviděl ho. „Sebrals mi mých sedm stříbrných kachen?“ zařval. „Sebral,“ odpověděl Askelad. „Vrátíš se ještě někdy?“ ptal se troll. „Možná,“ na to chlapec.

Když se vrátil ke králi se sedmi stříbrnými kachnami, stal se mezi služebnictvem velmi oblíbeným a sám král ho pochválil. Ale u jeho bratrů dále narůstala zloba a závist, a tak se rozhodli říct čeledínovi, že se Askelad chlubil, jak by kdykoliv dokázal získat trollovu pokrývku se stříbrozlatými vzory. Čeledín nečekal ani minutu a běžel novinu povědět králi.

Král si hned nechal chlapce znovu zavolat a řekl mu, že ví od jeho bratrů, jak se chvástal, že dokáže získat trollovu pokrývku se stříbrozlatým vzorováním. A pokud se tak nestane, zaplatí svým životem. Askelad sice odvětil, že nikdy nic takového neřekl, ale nedalo se nic dělat a tak za tři dny vymyslel plán. Poté opět vesloval ve své díži přes jezero. Na břehu se potom procházel a pozoroval horu. Nakonec uviděl její obyvatele, jak vynášejí pokrývku, aby se venku vyvětrala. Jakmile zase zmizeli uvnitř hory, Askelad pokrývku sebral a co nejrychleji plul zpět. Když byl uprostřed jezera, šel kolem po břehu troll a uviděl ho. „To tys ukradl mých sedm stříbrných kachen?“ zařval. „Ano, ukradl,“ odpověděl Askelad. „A ukradl jsi

právě teď moji pokrývku se vzory ze stříbra a zlata?“ „Ukradl,“ řekl hoch. „Vrátíš se ještě někdy?“ „Možná,“ na to chlapec.

Když se Askelad vrátil se stříbrozlatou pokrývkou, stal se ještě oblíbenějším, a král ho jmenoval svým osobním sluhou. To bratry ještě více rozzlobilo, a tak se dohodli, že se mu pomstí. Proto opět řekli čeledínovi: „Náš bratr nám pověděl, že by mohl králi přinést také trollovu zlatou harfu. Ta harfa potěší každého, když ji uslyší. Není prý to žádný problém.“ Když to čeledín uslyšel, běžel přímo ke králi, aby mu zvěstoval tuto novinku.

Král si nechal zase chlapce zavolat a řekl mu: „Beru tě opět za slovo. Jestliže mi přineseš harfu, dám ti svou dceru za manželku a půl království. Jestli ji ale nepřineseš, zaplatíš za to svým životem.“ „Nikdy jsem nic takového neřekl a ani mě nic takového nenapadlo,“ odvětil na to chlapec. „Ale předpokládám, že nemám jinou možnost, a tak to raději zkusím. Nechal bys mi šest dní, abych si připravil plán?“

Po šesti dnech byl Askelad připraven a vydal se na cestu. Do kapsy si s sebou vzal hřebík, březový proutek a zbytek svíčky a opět vesloval přes jezero. V blízkosti hory pak začal rychle chodit sem a tam. Po chvíli troll vyšel ven a uviděl ho. „Tys ukradl mých sedm stříbrných kachen?“ řval. „Ano,“ řekl chlapec. „A také jsi mi sebral moji pokrývku se stříbrozlatými vzory, že?“ „Ano, ukradl,“ na to hoch. V tom okamžiku ho troll uchopil a odnesl do hory.

„Dcero,“ řekl, „právě jsem chytil chlapce, který ukradl mé stříbrné kachny a moji pokrývku se stříbrozlatými vzory. Vykrmíme ho, zabijeme a pozveme naše přátele na hostinu.“ Trollova dcera se ihned dala do práce a zavřela Askelada do ohrady, aby ho vykrmila.

Chlapec byl v ohradě zavřený celých osm dní, dostával nejlepší jídla a pití, kolik si jen přál. Když stanovená lhůta uplynula, troll přikázal své dceři, aby šla za chlapcem, řízla ho do malíčku a tak zjistila, zda je už dost tlustý. Trollova dcera tedy sešla dolů do ohrady. „Ukaž mi svůj malíček,“ řekla. Ale Askelad jí podstrčil hřebík, který si přinesl s sebou, a ona do něj řízla. „Je ještě příliš tvrdý, je jako hřebík,“ řekla otci, když se vrátila zpět. „Ještě není připraven.“

Za dalších osm dní se opakovalo přesně to samé jen s tím rozdílem, že jí Askelad nabídl březový proutek. „Je to o něco lepší,“ řekla, když se vrátila ke svému otci. „Ale ještě je tuhé jako dřevo.“

Když uplynulo potřetí osm dní, řekl troll své dceři, aby se šla opět podívat, zda už je chlapec dost tlustý. „Ukaž mi svůj malíček!“ řekla trollova dcera Askeladovi v ohradě. Tentokrát jí podstrčil zbytek svíčky. „Myslím, že je teď už dost dobrý,“ řekla otci. „Opravdu?“ zeptal se troll. „Tak tedy půjdu a pozvu naše hosty. Ty ho zatím zabij, jednu jeho půlku upeč a druhou uvař.“ Poté, co troll odešel, dcera začala brousit dlouhý, předlouhý nůž. „Chceš mě jím zabít?“ zeptal se chlapec. „Ano, můj chlapče!“ odpověděla mu trollova dcera. „Ale čepel není dost ostrá,“ na to chlapec. „Mohu ji naostřit, pak bude pro tebe mnohem lehčí mě zabít.“ A tak mu podala nůž a Askelad začal ostřit jeho čepel. „Dovol mi, abych zkusil nůž na tvých vlasech,“ řekl. „Myslím, že už bude dost ostrý.“ Trollova dcera mu dovolila, aby to zkusil. Ale jakmile ji uchopil za vlasy, zaklonil jí hlavu a odřízl ji. Pak jednu půlku jejího těla uvařil, druhou upek a prostřel na stůl. Oblékl se do dívčích šatů a usedl do vzdáleného kouta.

Když se troll vrátil se svými hosty domů, myslel si, že to jeho dcera sedí v koutě a zeptal se jí, zda se nechce přidat a dát si s nimi jídlo. „Ne,“ odpověděl chlapec. „Nechci vůbec nic jíst,